

ΜΕ ΤΗΝ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ

Γνώραις καθ' ἃς τὸ θερμόμετρον ἀνηλθεν εἰς τὸν 38 τοῦ ἐκατονταβάθυμου, αἱ δὲ καυστικαὶ τοῦ ἡλίου ἀκτίνες ἀπειλοῦσσι· νὰ μεταβάλωσι τὰ μόρμαρα τῆς Ἀττικῆς εἰς ἀσθεστον καὶ ἀποικηράγωσι· μετὰ τῆς σταφύλιδος τοὺς κατοίκους αὐτῆς· ἐν ὥραις καθ' ἃς ὁ ταχαίπωρος ἡμῶν νοῦς ὑπὸ τοῦ ἀφορήτου καύσωνος πιεζόμενος ζητεῖ νὰ πετάξῃ εἰς τὰ ὑψηρεφή δώματα τῆς Κυρᾶς Παραφροσύνης, ὁ φίλατατός μου κ. Σκόκος μοῦ ζητεῖ κάτι· διὰ τὸ ἔξαιρετον Ήμερολόγιόν του.

Ἐίνε ἀπαίτησις, ἣν δεν δύναμαι· ν' ἀποφύγω καὶ ἴδού, ἀσθμαίνων ὑπὸ τοῦ καύσωνος καὶ ἴδρατι· περιρρεόμενος, ἐπιχειρῶ νὰ γράψω ἀνοησίας τινὰς ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἡδεώς προσσαίνουσι· τῇ ἀκοῇ ἀλλ' ἀτυχῶς τοσαύτη ὑπὸ τῶν καυμάτων κατέγουσά με γκάνωσις καὶ ἀνατομησία. Θέτε ἀδυνατῶ καὶ νὰ σύρω τὸν κάλαμον.

Πρέπει ὅμως κάτι· νὰ γράψω καὶ νὰ τὸ γράψω ἀμέσως, διότι· κλείει ἡ θύρα, δι᾽ ἣς δύναται τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πανδοκίσιαν τοῦ ἡμερολογίου τούτου. Ἡ ώρα καθ' ἣν κάμνει· τὸ θαλάτσιον λουτρόν του ὁ εἰς λουτράν τασθεῖς πάντας ἡμᾶς μεταβάλλων ἡλίος, ἡ ώρα καθ' ἣν, ως μόνη "Αναστα τοῦ οὐραποῦ φεγγιοθολεῖ ἐν τῷ στερεώματι ἡ θεότης τῶν εὐαίσθητων ψυχῶν, σίονει ἄγουσα τὴν πάνδημον πομπὴν τῶν οὐρανίων σφαιρῶν, ἡ ώρα καθ' ἣν τὴν γαλάκην τῆς νυκτὸς κινεῖ ἡρέμα ψυχικὴ αὔρα καὶ ἡ σκιὰ ταύτης ἐπεκτεινομένη καλύπτει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὰ μάταια ἀντικείμενα διὰ νὰ μεταγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὰ αἰθέρια ὅψη, εἶναι βεβαίως ἡ προσφορωτέρα. Τὴν ωραν λοιπὸν ταύτην λαβὼν γάρτην καὶ μολυσθεούνδυλον μετέσθην εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου ἔνθα ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν ὀφθαλμῶν μου, οἵτινες καὶ Λυγκέως τηλεσκοπώτερον ὄφεσιν, ἡρχισα νὰ γράψω. Αλλ' ἐν τῇ μὲν ἡμέραν ὑπὸ τοῦ ἡλίου τασθεῖς γαρ; Κόμμενος δὲν ἡρεύαμην νὰ διατυπώσω ἐπὶ τοῦ γάρτου τὴν ὄποιαν ἐν τῷ φανῷ εἶχον ἰδέαν, ἡδη δὲν ἔχω οὐδεμίαν τοιαύτην. Αἱ γλυκεῖαι τῆς συμ-

παθοῦς σελήνης ἀκτῖνες, ἡ νυκτερινὴ γαλήνη ἐφ' ἣς πλέον
ἔροσοβόλος αὔρα, ἡ μυστηριώδης μοναξία καὶ τὰ πέριξ τῆς ἀρ-
χαιότητος ἀντικείμενα συνχρόσαντά με ἔρριψαν εἰς πελάγη
ἴσεων, ἐξ ὧν ὁ ταλαίπωρος γεῦς οὐδεμίκιν δύναται νὰ συγκρα-
τήσῃ. Λι έν αὐτῷ γεννώμεναι σκέψεις, ἀφίπτανται ώς ἐν ὄντερῳ
ἀλλήλας διαδεχόμεναι, ή δὲ φαντασία ἐπικρατεῖσα μεταβάλλει:
αὐτὸν εἰς ἀπλούσην ἄθυρον καὶ ἀναγκάζει νὰ λαμβάνῃ τοσάτης
ἀγὰ πάσαν στιγμὴν διευθύνσεις, ὅσας ἀκτῖνας δύναται τις νὰ
φέρῃ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ κύκλου εἰς τὴν περιφέρειαν.

Τὰ πάντα τέλος τὴν ὥραν ταύτην ζητοῦσι να με μετασχηματίσουσιν εἰς ποιητήν, ἀλλ' ἀδυνατοῦσι, διότι δὲν εὑρίσκουσιν ἐν ἑμοὶ φαίνεται ποιητικὴν ἀπήχησιν.

εμοι φαίνεται πολιτική απηργία.
Την έποιη της θέλων γ' ἀποκουφίζω τὸ τοῦ ἔργου
μου ἐπαγγέλλει, ἐπερπέμψην ἐπὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν τῆς φιλολο-
γίας προσέντων καὶ μάλιστα τῶν τῆς ποιήσεως καὶ λιτεγγημά-
των, σχῆματι βεβαίως, ἵνα τὰ ἀμώμητα ποιητικὰ ἀρχέτυπα μημού-
μενος περιβαθμόν καγδὸν ως νεοσσὸς τούλαχιστον ἐν τῇ ποιήσει
νὰ πτερευγίσω, διότι ἀρχήθεν πέπεισμαι ὅτι ἡ τέχνη αὕτη, ἐὰν
εἴη τέχνη, εἰπερ τις καὶ ἄλλη πᾶσαν ἀποστρέψεται μετριότητα.
Ἄλλ' ἵνα περιβομβούμενος τὰ ὅτα ὑπὲ τῆς τοῦ κόσμου τύροθης
ἀκούων ἐνίστε καὶ τινας φύγοντας ἀρμονικωτέρους καὶ ἐν τῷ κρα-
τήρι τοῦ βίου συγκιρνῶ τὴν γολγὴν τῶν μεριμνῶν καὶ ἔροντίδων
μὲ τὸ γένεταρ τῆς ποιήσεως. Άλλ' οὐτε καιρὸς οὔτε ὄρεξις
μοι ἐναπέμεινε πρὸς τοικύτας μελέτας.

Ἐν τοσούτῳ ἡ φαντασία μου τὴν ωραῖαν ταύτην φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῶν ἀστέρων καὶ τοῦ ἄλλου θεως ἐκείνου φωτός, «ἢ φωτίζει πάντα ἀνθρώπους ἐργάζομενον εἰς τὸν κόσμον» λέγεται νῦν μὲ δόηγγήσῃ εἰς τὰς ὅγθικας πηγῆς διαυγεστέρας καὶ αὐτῆς τῆς διαφημιζομένης τῆς Κασταλίας, γρωμένη πρὸς τοῦτο τοιαύτην πίεσιν, πρὸς ἣν ἀμφιβάλλω, ἵνα οὐδὲν γέγονται τέλους ν' ἀντιστῶ. Αἰσθάνομαι ἀγανάκτησιν σύτῳ πιεζόμενος καὶ ἐν τῇ ἀγανακτήσει μου ταύτη φαντάζομαι παρεύσαν τὴν ἀναρθριθμητὸν χορείαν τῶν ωγρῶν τούτων φαντασιοπλήκτων. Μακραῖν ἀπ' ἔμοιο κοῦφοι ἐρχονται τῆς μωρίας, εἰτινες ἀκολουθήτε ώς διηγενῆ παιδία τὰ λάρμαποντα τῆς ζωῆς φαντάσματα. Τί κοινὸν ἔχετε οἱ ωγροί; σεῖς πρὸς ἔμε τὸν ὀλιπόρφυρον; Δι' ὑμᾶς ἡ κόσμος εἶναι τάχος, δι' ἔμε ἔστια ζωῆς. Σεῖς ζῆτε διὰ τοὺς

καλούσε, ἐγὼ ζῶ καὶ δὲ ἐμαυτόν. Δὲν εἴμαι ποιητής, εῖμαι δικηγόρος.

— Αλλὰ τί νὰ σοὶ εἶπω, φίλατε Σκόνε. Μοὶ ἐπέρχεται ὑποψία τις, ἡγε μὲν δὲν ὀκνῶ νὰ σοὶ ἀνακουιώσω. Τὸ ποπτεύω δὲν εἴμαι τὴν τούλαχιστον γίνομαι — πρὸς σὲ μόνον τὸ λέγω — καὶ ἀκων ποιητής. Καὶ τίς τῶν ἀνθρώπων δὲν προσθάλλεται ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης, τὴν ὁποίαν, ὡς φάίνεται, οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον τῆς νυκτὸς καὶ τῶν ἀστέρων τρέφει καὶ ὑποθάλλει.

Ναὶ ἡμεὶ ποιητής καὶ ἐγώ. Μοὶ τὸ λέγει, μοὶ τὸ ἐπιθάλλει διὰ τῆς ἀρώνου γλώσσης τῆς νυκτὸς ἡ γαλήνη. ὁ μαρμαρίφων ἐκεῖνος ἀστήρ, ἡ ωγρὰ ἐνείνη σελήνη. Αλλὰ τίνος εἰδούς ποίησις εἶναι αὕτη; Οὔτε στίχους ἔχει, οὔτε ῥυθμούς, οὔτε γλωσσαν. Στίχους δὲν ἔχει. Τί τοὺς θέλει; Οἱ στίχοι εἶναι ὅλαὶ να βανακούργημα καὶ ἡ ποίησις, τίτις τὴν ὥραν ταύτην τὴν ψυχήν μου πληροῦ, τὸ αἰσθάνομα, εἰνέ τι σύλλογον. Πυθμαύς δὲν ἔχει· τί τοὺς θέλει; Ἡ τῆς ὥρας ταύτης ποίησις ἀπορρέει· ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς τῆς ἀρμονίας. Γλωσσαν δὲν ἔχει· ἐὰν εἴχε γλωσσαν δὲν θὰ τὸ ποίησις. Ἡ γλωσσα σύγκειται ἐκ λέξεων, κι δὲ λέξεις παραστῶσι γγωστὰς ἐννοεῖας, ἀλλ᾽ ἡ ἐν λέγῳ ποίησις ἀπορρέει ἐκ τοῦ Ἀγγώστου. "Ω! στις δὲν εὑρέθη ἐν τῇ θέσει ταύτη καὶ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς πέραν τοῦ μεσονυκτίου γαλήνης, δὲν ἐννοεῖ τί πρὸς αὐτὸν λαλῶ καὶ τισως ὑπολαμβάνει τοὺς λόγους μου, ὡς ληρήματα παραπατώσας φαντασίας. Αλλ' ἐγώ, στις δὲν ἀναπνέω τὴν ὥραν ταύτην τὴν ἀνάθαρτον καὶ ἀλογερὰν πνοὴν τῶν παθῶν, δὲν βλέπω πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου γκραπούρεύς πίνακας καὶ ἐν αὐτοῖς ἐστεμμένον τὸν φαιδρὸν τοῦ οἴγου θεόν, οὐδὲ γοητευτικὰς θεωρίας περινεκαλυμμένας διὰ τῶν ἀνθέων τῆς πλαστούργίας, ἀλλ' ἀκούων ἀνωτέρας ἀληθείας κατεργούμένας ἀπὸ τῆς αἰωνιότητος τοὺς αὐλαίους εἰς τὴν ψυχήν μου διὰ τοῦ διαστήματος αὐτοῦ ἐνῷ βλέπω τρέχοντα τὰς ἀστρά, διακρίσαις ὅτι ἐδότην τὴν ὥραν ταύτην δὲν συγδιαλέγεται ἡ ὁ Θεός καὶ τὸ λογικόν! "Οτι; δ' ὁ φείλομεν νὰ σπουδάσωμεν ὑπάρχοντας ἐν τῷ βάθει; ἡμῶν αὐτῶν, θὰ τὸ σπουδάσωμεν τὴν ὥραν ταύτην διέτι; κατ' αὐτὴν καὶ μάνην καταδεινούσα τὴν ψυχὴν εἰς τὸ βάθος τοῦτο, ἀναδεινεῖς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς συνειδήσεως, ἐδρεύεις ἐν αὐτῇ φέρεις ἀπόλυτος κυριάρχης καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμβούλων αὐτῆς σταθμίζεις τὸ παρελθόν καὶ προετοιμάζεις τὸ μέλλον.

Πόσον πλανάται ὁ ἄνθρωπος, σστις τὸ νὰ εὔρισκηται μόνος
νομίζει ὅτι εἶναι μοναχία. Μεγάλη συναναστροφὴ ἡ μετὰ τῶν ἀ-
στέρων, τῆς σελήνης καὶ τῆς βαθείας νυκτερινῆς στρῆς συν-
διάλεξεις καὶ συγκοινωνία. Εἴδω καὶ μόνον εύρισκονται οἱ γεν-
ναῖοι τῆς ἀρετῆς στοχασμοῖ, αἱ εὐγενεῖς τῆς φαντασίας κανα-
πτήσεις, αἱ ἄνθερμοι παραδοσαὶ εὐαίσθήτου καρδίας. Τὴν ὥραν
ταῦτην λύεται τῶν δεσμῶν ἡ φαντασία. ἐγείρεται ὁ διελογι-
σμὸς διαυγέστερος, δέχεται ἐν τῷ σκότῳ ἡ ψυχὴ τὰς ζωηρο-
τέρας αὐτῆς ἀναλάμψεις καὶ ἡ ζωὴ ἀποκαθίσταται διαβατικω-
τέρα. Τὴν μὲν ἡμέραν προσθέλομενη ὑπὸ τῆς νινήσεως τῆς
ζωῆς, ἐν ζάλῃ ὑπὸ τοῦ θερύβου διατελοῦσα, τεθαμβωμένη ὑπὸ¹
τοῦ καθ'² ὑπερβολὴν ζωηροῦ φωτός, παραγκωνιζομένη καὶ πε-
ριπολομένη, ἵνα εἴπω εὑτῷ, ὑπὸ τοῦ πλήθους, πλέει ἐν τῇ
μέθῃ τῶν αἰσθήσεων καὶ ἀποπληγάται μακράν τοῦ λογικοῦ
ἐπηρεαζομένη ὑπὸ τῶν ἔξωτερων ἀντικειμένων. Η διάνοια δὲν
διανείχεται τὸ φῶτα αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ήλιου, ἀλλ' ἐξαντλεῖ τοῦτο
ἐν τῇ πηγῇ ταῦτη τοῦ πυρός, ἡς μία καὶ μόνη ἀπορροή, ἔδωκε
τὴν ζωὴν εἰς ὅλα τὰ σηντα καὶ τὴν κίνησιν εἰς τὴν οὐλην. Αλλ'
ἐν τῇ νυκτὶ ἡ ψυχὴ ἀνευρίσκει τὴν πληρη ἀυτῆς ἐλευθερίαν,
εἶναι κυρία ἑαυτῆς. Τὰ πάθη τῆς γαληνιώσιν ἐν τῇ γαλήνῃ
τῆς νυκτὸς. Αἱ σκέψεις τῆς ἐνδότεραι καὶ μᾶλλον συνεστριγ-
μέναι καταλείπουσι βαθυτέρας ἐντυπώσεις. Δὲν εἶναι αἰχμάλω-
τος τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ κατ' ἐκλογὴν δέχεται τὰς ἀνεξχρήτη-
τους αὐτῆς ιδέας καὶ τὰς διατάττει κατὰ βούλησιν ἐν ὦ σγεδίῳ
προτιμᾷ. Εγὼς κάτσους ἡ ἔκτασις δὲν δύναται νὰ περιορίσῃ
αὐτήν περιγγουμένη τῶν εὐραχῶν τὸ ἀπειρον ἐπινέργεται δικ
νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς οἱ γαῦται, οἵτινες ἀπηρδηκότες
ἐν τῆς ὑπερμέτρου θαλασσοπλοίας, βίπτουσι τὴν ἄγκυραν εἰς
τὸν πυθμένα τῶν θαλασσῶν καὶ ἐπαναπάντωται.

*Ω νῦν τρυφερὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀρετῆς φίλη! Σὺ
είσαι γῆτις προσφέρεις τὸν ἔνα εἰς τὸν ἄλλον καὶ τὸν συνδιεκλ-
εῖσαι γῆτις προσφέρεις τὸν ἔνα εἰς τὸν ἄλλον καὶ τὸν
λάσσεις. Σὺ ἡ ἐν τῶν παραστρεψήσεων τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ
θερύβου ἐπανάγγευσα τὴν μάχην εἰς τὴν εὐθεῖαν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν. Σὺ
ἡ πλουσιοπάρογος τροφὸς τῶν πάλαι ὑψηλῶν ἐκείνων ἀνδρῶν,
ἡ γενναῖα ψυχὴ διὰ τῆς πτέρυγος τῆς θεωρίας τῆς εὐωρίας τῆς εὐρεψε³
ἀναβαίνῃ τὴν ὥραν ταῦτην τοὺς εὐραχούς, νὰ ἐρωτᾷ τὰ στρατού-
στερεώματα καὶ συμβέουλουμένη, αὐτὰ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς

καπαντήσεις των. Οἱ ἡρωες οὗτοι του ἡθικοῦ κόσμου ἐκεῖθεν ἐπορίζοντο τὴν εὐγενὴ τῆς ζωῆς καταφρόνησιν καὶ ἐπληροῦντο ἀθανάτων ἐλπίδων. Ἰδοὺ γρυσθῇ τῆς σελήνης ἀκτίς ὁδηγεῖ τοὺς ὄφθαλμούς μου τὴν στιγμὴν ταῦτην εἰς τὸ παρὰ τοὺς πόδας μου ἐκεῖνο σπήλαιον, ὅπερ ἡ κοινὴ πίστις Φυλακὴν τοῦ Σωκράτους ὄνομάζει, δεινάνυσσάν μοι παρὰ τὴν θύραν αὐτοῦ ἴσταμενον τὸν περίφραγμον Ἀθηναῖον, οἵστις πρῶτος προσεκαλέσατο τῶν οὐρανῶν τὴν φίλοτοσφίαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν νὰ κατοικήσῃ, ἐπὶ τῆς γῆς, νὰ εἶναι ἐπωφελής τοῖς ἀνθρώποις, ναί, τοῖς ἀγαρίστοις καὶ ἀγνώμοσι, παρ' ὃν δι' αὐτὸς τοῦτο τὸ εὐεργέτημα ἔλαθεν ώς ἀμοιβήν τὸ δηλητήριον! Τὸν βλέπω, ναί! γονυπετή τὸν γέροντα φίλοσοφον νὰ ἔξανθουθεῖ τὴν θερμήν του πρὸς τὴν σοφίαν παράκλησιν καὶ νὰ δέχηται τοὺς γρηγοροὺς αὐτῆς εἰς τὸ θυσιαστήριον τῆς νυκτερινῆς μοναχίας· νὰ μένῃ σιδηροδέσμωις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης του καὶ νὰ θεωρῇ μετὰ θλίψεως τὰ γαράγματα τῆς Ἡσίου καὶ τὸν ὄχλον ηλιού πνημάτων ἀνατέλλοντα ἀπὸ τὸν κόλπον τῶν ὑδάτων διὰ νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν θόρυβον καὶ τὰς ματαίωλογίας καὶ σκοτίσῃ διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ τὸ καθύκρον καὶ ἡρεμον φᾶς, ὅπερ ἔλαχιπεν ἐγ τῇ ψυχῇ του φίλοσοφου. Τὰ δὲ ἄστρα φοβερύμενα νὰ διακόψωσι τὸν φίλοσοφον, νὰ ὀλισθαίνωσι σιωπῆλα ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς του καὶ νὰ φαίνωνται ὅτι κρατοῦνται διὰ νὰ θεωρήσωσιν αὐτόν, ὅστις ἡμέραν τινὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὰς φαίρας των. Λαμπρὰ τοῦ ἥλιου ἀνατολή! "Ἄξσ' ἔξυμνοῦσι μωροὶ ποιηταί. Ἐγὼ τὴν ὥραν ταῦτην αἰσθάνομαι πρὸς σὲ ἀποστροφήν." Αναγκάζομαι δὲ μετὰ θλίψεως νὰ καταλίπω τὴν θέσιν ταῦτην, ητις μὲ ἐμπνέει καὶ μὲ καθιστᾷ σίονει φοιτόληγπον, ὅπως μὴ ἀτενίσω τὸ φωτειόλον πρόσωπόν σου.

Μοναδικὴ στιγματί, σᾶς ἀσπάζομαι.

"Ἐὰν δὲν μὲ ἀφήσῃτε νὰ γράψω ὅ,τι ἐγὼ ἡθελον διὰ τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ φίλου μου Σκόνου, ἔγγραψω ὅ,τι σεῖς μοὶ ὑπηγορεύσατε καὶ δύναται οὕτος, οὐλαβὸς γινώσκων τὰς ὄρεξεις τῶν εἰς τὴν πλούσιαν τράπεζαν τοῦ Ἡμερολογίου του προσκεκλημένων κυρίων καὶ κυριῶν νὰ τὸ παραθέσῃ, ἐὰν τὸ ἐγκρίνῃ.

"Ἐν Ἀθήναις, τῇ 5 Αὐγούστου 1887.